

HOTĂRÂREA CURȚII
DIN 28 APRILIE 1977¹

Jean Thieffry
împotriva Conseil de l'ordre des avocats à la Cour de Paris
(cerere pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare,
formulată de Cour d'appel din Paris)

„Dreptul de stabilire al avocaților”

Cauza 71/76

În cauza 71/76,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, de către Cour d'appel din Paris pentru pronunțarea, în litigiul pendinte în fața acestei instanțe între

JEAN THIEFFRY, doctor în drept, avocat, cu domiciliul în Paris,

și

CONSEIL DE L'ORDRE DES AVOCATS À LA COUR DE PARIS (Consiliul Baroului din Paris),

a unei hotărâri preliminare privind interpretarea dispozițiilor Tratatului CEE în materia dreptului de stabilire, în coroborare cu anumite condiții legale pentru admiterea în profesia de avocat,

CURTEA,

constituită din domnii H. Kutscher, președinte, A. M. Donner și P. Pescatore, președinți de cameră, J. Mertens de Wilmars, M. Sørensen, A. J. Mackenzie Stuart, A. O'Keeffe, G. Bosco și A. Touffait, judecători,

avocat general: domnul H. Mayras

grefer: domnul A. Van Houtte

pronunță prezenta

HOTĂRÂRE

1 Întrucât prin hotărârea din 13 iulie 1976, primită la grefa Curții la 19 iulie 1976, Cour d'appel din Paris a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, o întrebare

---

¹ Limba de procedură: franceza.

privind interpretarea articolului 57 din tratat referitoare la recunoașterea reciprocă a titlurilor de calificare profesională în vederea accesului la activități independente, în special în scopul admiterii în vederea exercitării profesiei de avocat;

2 întrucât litigiul pendinte în fața Cour d'appel privește admiterea, în cadrul Ordre des avocats auprès de la Cour de Paris (Baroul din Paris), a unui avocat belgian, titular al unei diplome belgiene de doctor în drept a cărei echivalență cu licența în dreptul francez a fost recunoscută de o universitate franceză și care, ulterior, a obținut „certificat d'aptitude à la profession d'avocat” (certificatul de calificare pentru profesia de avocat), după promovarea cu succes a probelor acestui examen, în conformitate cu legislația franceză;

3 întrucât reclamantului în acțiunea principală, care solicita înscrierea în Baroul din Paris, Conseil de l'ordre i-a respins cererea prin hotărârea din 9 martie 1976 pe motiv că persoana interesată „nu deține o diplomă care să justifice o licență sau un doctorat în dreptul francez”;

4 întrucât din formularea acestei hotărâri rezultă că cererea de admitere a fost respinsă pentru unicul motiv că persoana interesată, deși obținuse o recunoaștere universitară a echivalenței diplomei de bază și dobândise, de asemenea, certificat d'aptitude à la profession d'avocat, nu a putut totuși să fie tratată în același mod cu titularul unei diplome de licență sau de doctorat în sensul legislației franceze;

5 întrucât chiar dacă, potrivit Conseil de l'ordre, tratatul are ca efect eliminarea oricărei discriminări pe bază de naționalitate în acest domeniu, punerea în aplicare a dispozițiilor sale nu determină totuși de drept echivalarea diplomelor, aceasta neputând fi decât rezultatul directivelor privind recunoașterea — adoptate în temeiul articolului 57 din tratat — care, în ceea ce privește profesia de avocat, nu au intervenit încă;

6 întrucât Cour d'appel, sesizată cu o reclamație formulată de către persoana interesată împotriva hotărârii Conseil de l'ordre, a adresat Curții următoarea întrebare:

„Faptul de a solicita unui ressortisant al unui stat membru, care dorește să exercite profesia de avocat într-un alt stat membru, diploma națională prevăzută de legea țării de stabilire, în timp ce diploma pe care a obținut-o în țara sa de origine a făcut obiectul unei recunoașteri a echivalenței de către autoritatea universitară din țara de stabilire și i-a permis să susțină în această țară probele examenului de calificare pentru profesia de avocat — examen la care a fost admis — constituie oare, în absența directivelor prevăzute la articolul 57 alineatele (1) și (2) din Tratatul de la Roma, un obstacol care depășește ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivului dispozițiilor comunitare în cauză?”

7 întrucât, în temeiul articolului 3 din tratat, activitatea Comunității include, printre altele, eliminarea obstacolelor din calea liberei circulații a persoanelor și a serviciilor;

8 întrucât, în vederea realizării acestui obiectiv, articolul 52 primul paragraf prevede că restricțiile privind libertatea de stabilire a resortisanților unui stat membru pe teritoriul unui alt stat membru se elimină treptat în cursul perioadei de tranziție;

9 întrucât, în temeiul celui de-al doilea paragraf al aceluiași articol, această libertate presupune accesul la activități independente, în condițiile prevăzute de legislația statului de stabilire pentru propriii resortisanți;

10 întrucât articolul 53 subliniază caracterul ireversibil al liberalizării atinse în domeniu, la un moment dat, prin prevederea că statele membre nu introduc noi restricții privind stabilirea, pe teritoriul acestora, a resortisanților din celelalte state membre;

11 întrucât, în vederea facilitării accesului la activitățile independente și a exercitării acestora, articolul 57 însărcinează Consiliul să adopte directive care au ca obiect, pe de o parte, recunoașterea reciprocă a diplomelor și, pe de altă parte, coordonarea actelor cu putere de lege și a actelor administrative privind accesul la activitățile independente și exercitarea acestora;

12 întrucât, astfel, acest articol urmărește să concilieze libertatea de stabilire cu punerea în aplicare a normelor profesionale naționale justificate de interesul general, în special normele de organizare, calificare, deontologie, de control și răspundere, cu condiția ca această punere în aplicare să fie făcută într-un mod nediscriminatoriu;

13 întrucât, în cadrul Programului general pentru eliminarea restricțiilor privind libertatea de stabilire, adoptat la 18 decembrie 1961 în aplicarea articolului 54 din tratat, Consiliul s-a preocupat să elimine nu numai discriminările evidente, ci și orice formă de discriminare deghizată desemnând, în temeiul titlului III litera B, drept restricții care trebuie eliminate „condițiile cărora un act cu putere de lege sau act administrativ ori practică administrativă subordonează accesul sau exercitarea unei activități independente, condiții care, deși sunt aplicabile indiferent de naționalitate, împiedică în exclusivitate sau în principal accesul sau exercitarea acestei activități de către străini” (JO 1962, p. 36);

14 întrucât acest program, plasat în contextul eliminării restricțiilor privind libertatea de stabilire, furnizează indicații utile în vederea punerii în aplicare a dispozițiilor aferente tratatului;

15 întrucât rezultă din ansamblul dispozițiilor citate că libertatea de stabilire, în conformitate cu normele profesionale justificate de interesul general, face parte din obiectivele tratatului;

16 întrucât, în măsura în care dreptul comunitar nu prevede nimic în acest sens, punerea în aplicare a acestor obiective poate să se realizeze prin măsuri adoptate de către statele membre care, în temeiul articolului 5 din tratat, sunt obligate să ia „toate măsurile generale sau speciale necesare pentru a asigura îndeplinirea obligațiilor care decurg din prezentul tratat sau care rezultă din actele instituțiilor Comunității” și se abțin de la „orice măsuri care pot pune în pericol realizarea scopurilor prezentului tratat”;

17 întrucât, în consecință, atunci când libertatea de stabilire prevăzută la articolul 52 poate fi asigurată într-un stat membru în temeiul fie al actelor cu putere de lege și al actelor administrative în vigoare, fie în temeiul practicilor administrației publice sau ale unor organisme profesionale, beneficiul efectiv al acestei libertăți nu ar putea fi refuzat unei persoane care intră sub incidența dreptului comunitar, doar pe motiv că, pentru o profesie dată, directivele prevăzute la articolul 57 din tratat nu au fost adoptate încă;

18 întrucât, atunci când beneficiul efectiv al libertății de stabilire poate să depindă astfel, în anumite împrejurări, de legislațiile sau de practicile naționale, le revine obligația autorităților publice competente — și printre acestea, organismelor profesionale legal recunoscute — de a asigura, acestor legislații sau practici, o punere în aplicare conformă cu obiectivul prevăzut de dispozițiile tratatului privind libertatea de stabilire;

19 întrucât, în special, există o restricționare nejustificată a acestei libertăți, în cazul în care accesul la o profesie dată este refuzat, într-un stat membru, unei persoane care intră sub incidența tratatului, titulară a unei diplome recunoscute ca fiind echivalentă de către autoritatea competentă a țării de stabilire și care, de asemenea, a îndeplinit condițiile specifice de formare profesională în vigoare în această țară, doar pe motiv că persoana interesată nu deține diploma națională corespunzătoare diplomei al cărei titular este și care a fost recunoscută drept echivalentă;

20 întrucât instanța națională a urmărit în mod specific efectul unei recunoașteri a echivalenței „de către autoritatea universitară a țării de stabilire” și întrebarea a fost adresată, în cursul procedurii, pentru a ști dacă este necesar să se distingă, în ceea ce privește echivalența diplomelor, între o recunoaștere universitară, acordată în vederea urmăririi anumitor studii, și o recunoaștere care are un „efect civil”, acordată în scopul exercitării unei activități profesionale;

21 întrucât rezultă din informațiile comunicate în această privință de către Comisie și guvernele care au participat la procedură că distincția între efectul universitar și efectul civil al recunoașterii diplomelor străine este cunoscută, sub diverse forme, în legislația și practica mai multor state membre;

22 întrucât această distincție ține de dreptul național din diferite state, revine autorităților naționale să aprecieze consecințele acesteia, ținând seama totuși de obiectivele dreptului comunitar;

23 întrucât, în această privință, este important că, în fiecare stat membru, recunoașterea titlurilor de calificare profesională în scopul stabilirii poate fi admisă în oricare măsură compatibilă cu respectarea cerințelor profesionale indicate anterior;

24 întrucât, prin urmare, le revine autorităților naționale competente, luând în considerare cerințele dreptului comunitar prevăzute anterior, obligația de a face aprecierile *de facto* care le permit să stabilească dacă o recunoaștere pronunțată de o autoritate universitară poate să constituie, dincolo efectul său universitar, un titlu de calificare profesională;

25 întrucât circumstanța că o legislație națională nu prevede o recunoaștere a echivalenței decât în scopuri universitare nu justifică, prin ea însăși, refuzul de a recunoaște o astfel de echivalență drept titlu de calificare profesională;

26 întrucât astfel este cazul atunci când o diplomă recunoscută în scopuri universitare este completată de un certificat de calificare profesională obținut în conformitate cu legislația țării de stabilire;

27 întrucât, în aceste condiții, este necesar să se răspundă la întrebarea adresată că faptul de a solicita unui resortisant al unui stat membru, care dorește să exercite o activitate profesională într-un alt stat membru, precum profesia de avocat, diploma națională prevăzută de legislația țării de stabilire, în timp ce diploma pe care persoana interesată a obținut-o în țara sa de origine a făcut obiectul unei recunoașteri a echivalenței de către autoritatea competentă în temeiul legislației țării de stabilire și i-a permis acesteia să treacă cu succes probele speciale ale examenului de calificare pentru profesia în cauză, constituie, chiar și în absența directivelor prevăzute la articolul 57, o restricție incompatibilă cu libertatea de stabilire garantată la articolul 52 din tratat;

Cu privire la cheltuielile de judecată

28 Întrucât cheltuielile efectuate de către Guvernul Republicii Franceze, Guvernul Regatului Unit și de către Comisia Comunităților Europene, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări;

29 întrucât procedura are, în raport cu părțile în acțiunea principală, un caracter incidental în litigiul pendinte în fața Cour d'appel din Paris, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată;

pentru aceste motive,

CURTEA,

pronunțându-se cu privire la întrebarea care i-a fost adresată de Cour d'appel din Paris, prin hotărârea pronunțată în camera de consiliu la 13 iulie 1976, hotărăște:

Faptul de a solicita unui resortisant al unui stat membru care dorește să exercite o activitate profesională într-un alt stat membru, precum profesia de avocat, diploma națională prevăzută de legislația țării de stabilire, în timp ce diploma pe care partea interesată a obținut-o în țara sa de origine a făcut obiectul unei recunoașteri a echivalenței de către autoritatea competentă în temeiul legislației țării de stabilire și i-a permis acestuia să treacă cu succes probele speciale ale examenului de calificare pentru profesia în cauză, constituie, chiar și în absența directivelor prevăzute la articolul 57, o restricție incompatibilă cu libertatea de stabilire garantată la articolul 52 din tratat.

Kutscher   Donner   Pescatore   Mertens de Wilmars   Sørensen
Mackenzie Stuart   O'Keefe   Bosco   Touffait

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 28 aprilie 1977.

Grefier

Președinte

A. Van Houtte

H. Kutscher